

Andrzej Kalemba

Joanna Korzeniak

Instytut Ochrony Przyrody PAN
al. Mickiewicza 33, 31–120 Kraków
kalemba@iop.krakow.pl
korzeniak@iop.krakow.pl

Received: 28.04.2006

Reviewed: 20.07.2006

NOWE STANOWISKO KORZENIÓWKI POSPOLITEJ *MONOTROPA HYPOPITYS* L. S. STR. W BIESZCZADZKIM PARKU NARODOWYM

New locality of Monotropa hypopitys L. s. str.
in the Bieszczady National Park

Abstract: *Monotropa hypopitys* is considered as a very rare species in the Bieszczady NP. The only one station was recorded in 1960s and the occurrence the species had not been confirmed since that time. New locality of *Monotropa hypopitys* near village Wołosate is described in the paper.

Monotropa hypopitys (korzeniówka pospolita) to roślina bezzieleniowa, myko-hetereotroficzna (odżywia się dzięki ektomikoryzie). Obecności komponentu grzybowego wymaga także do kiełkowania i rozwoju (Leake i in. 2004). Autotroficznym partnerem bywają różne gatunki roślin naczyniowych, m.in. *Salix repens*, *S. caprea*, *Pinus sylvestris* (dane z Wielkiej Brytanii – Leake i in. 2004).

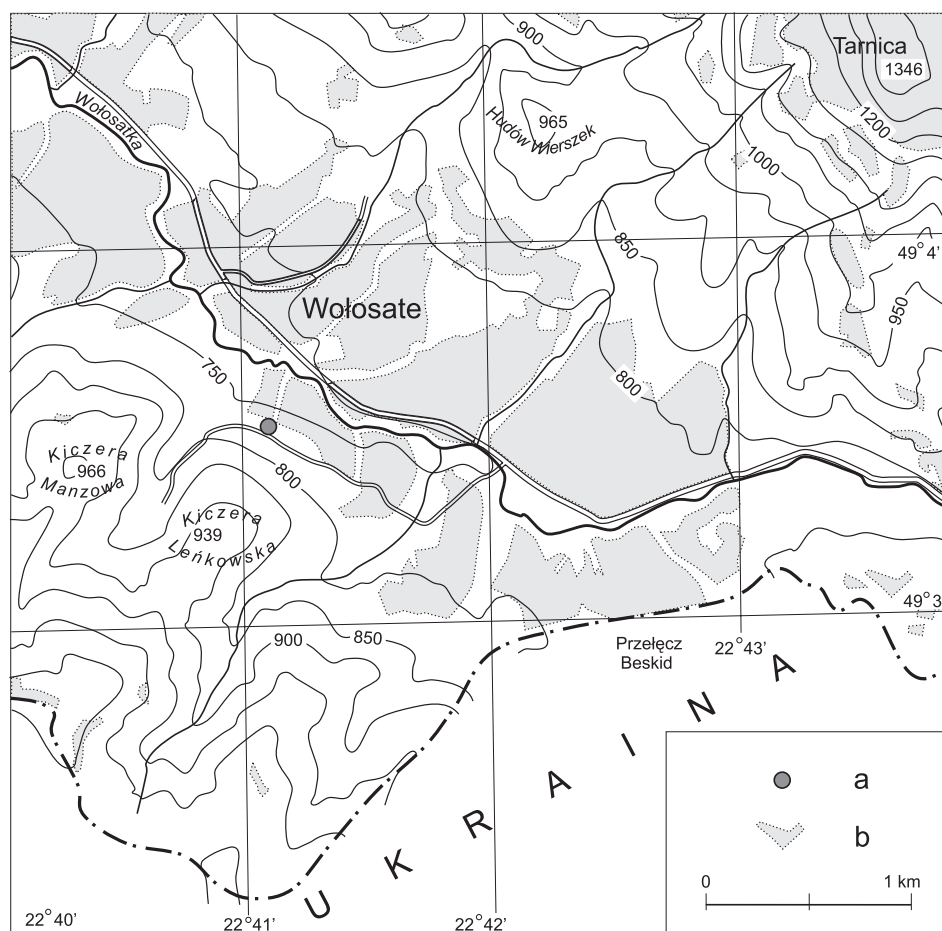
Jest najbardziej rozpowszechnionym z gatunków holarktycznego rodzaju *Monotropa*. Występuje na kontynencie euroazjatyckim, przy czym zwarty zasięg obejmuje znaczną część Europy, w tym i Polskę, oraz Kaukaz. Stanowiska wyspowe rozproszone są na Płw. Skandynawskim, w Irlandii, na Płw. Iberyjskim, wyspach Morza Śródziemnego (Sycylia, Korsyka i Madera) i w zachodniej części Syberii (Hultén, Fries 1986).

W Polsce *M. hypopitys* występuje co prawda w rozproszeniu, lecz na całym obszarze kraju. Najwyżej położone stanowiska (ok. 1 240 m n.p.m.) leżą w Tatrach (Zarzycki 1963). Korzeniówka rośnie zwykle w lasach iglastych i mieszanych klasy *Vaccinio-Piceetea*, na glebach świeżych, ubogich lub umiarkowanie zasobnych w składniki pokarmowe, zwykle dość kwaśnych (Zarzycki i in. 2002).

Z obszaru Bieszczadów *M. hypopitys* podawana była w latach 60. z 6 stano-

wisk zlokalizowanych w cienistych lasach jodłowo-świerkowych i kwaśnej buczynie regla dolnego (Jasiewicz 1965). Zaledwie jedno z nich leży w granicach Parku (dolina potoku Syhłowaty) a dwa inne (okolice Beniowej i Bukowca), w jego najbliższym sąsiedztwie. Od tego czasu nie była notowana i dlatego jest określana jako gatunek bardzo rzadki w Bieszczadzkim PN (Zemanek, Winnicki 1999).

Stanowisko odnalezione w 2005 r. leży na S od wsi Wołosate, na północnym stoku Kiczery Leńkowskiej na wysokości 790 m n.p.m., w odległości około 20 m w kierunku południowo-zachodnim od porośniętego świerkiem brzegu lasu, w pobliżu rozległej łąki ciągnącej się wzdłuż Wołosatki (Ryc. 1). Miejsce, w którym występuje korzeniówka, od strony zachodniej sąsiaduje ze źródłiskiem niewielkiego potoku przechodzącym w stosunkowo płytki parów. *M. hypopitys* rośnie w słabo wykształconym runie buczyny karpackiej *Dentario glandulosae-Fagetum* (wariant ubogi).

Ryc. 1. Lokalizacja opisywanego stanowiska *Monotropa hypopitys* w dolinie Wołosatki: a – stanowisko, b – obszary nieleśne.

Fig. 1. New locality of *Monotropa hypopitys* in the Wołosatka valley: a – locality, b – non-forest area.

Skład florystyczny fitocenozy ilustruje zamieszczone poniżej zdjęcie fitosocjologiczne:

Data: 9.09.2005, lokalizacja: Kiczera Leńkowska, ATPOL: 7919, oddz. 194, 790 m n.p.m., ekspozycja N, nachylenie 2°, pokrycie w warstwach: a – 90%, b – 35%, c – 15%; wysokość średnia: a – 20 m, b – 9 m, c – 20 cm; powierzchnia zdjęcia: 100 m².

Ch. All. *Fagion*: *Fagus sylvatica* a 4, b 3, c +, Inne: drzewa i krzewy *Betula pendula* a 1, b 1, c +, *Populus tremula* a 1, b 1, c +, *Picea abies* b 1, rośliny zielne: *Vaccinium myrtillus* 1, *Monotropa hypopitys* +, *Blechnum spicant* +, *Gentiana asclepiadea* +, *Oxalis acetosella* +, *Phegopteris connectilis* +, *Rubus hirtus* +.

Populacja *M. hypopitys* liczyła 107 owocujących osobników, z których większość (104) skupiała się wokół brzozy *Betula pendula*, zajmując areał ok. 6 m². Poniżej, między bukami, w odległości 10 m w kierunku północnym znaleziono jeszcze 3 okazy.

Te same osobniki obserwowaliśmy także w maju 2006, natomiast wiosną 2005 mimo intensywnych poszukiwań nie udało nam się odnaleźć żadnego z nich.

Literatura

- Hultén E., Fries M. 1986. Atlas of North European vascular plants north of the Tropic of Cancer. I–III. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- Jasiewicz A. 1965. Rośliny naczyniowe Bieszczadów Zachodnich. Monogr. Bot. 20: 1–338.
- Leake J. R., McKendrick S. L., Bidartondo M., Read D. J. 2004. Symbiotic germination and development of the myco-heterotroph *Monotropa hypopitys* in nature and its requirement for locally distributed *Tricholoma* spp. New Phytologist 163: 405–423.
- Zarzycki K. 1963. *Monotropaceae*, Korzeniówkowate. W: Flora Polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych 10 (red. B. Pawłowski). PWN, Warszawa, Kraków, ss. 87–88.
- Zarzycki K., Trzcińska-Tacik H., Różański W., Szeląg Z., Wołek J., Korzeniak U. 2002. Ekologiczne liczby wskaźnikowe roślin naczyniowych Polski. W: Różnorodność biologiczna Polski (red. Z. Mirek), 2. Inst. Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, s. 82.
- Zemanek B., Winnicki T. 1999. Rośliny naczyniowe Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Monografie Bieszczadzkie 3: 1–249.

